

Абревіація як один з основних засобів словотворення у сучасній французькій мові

XX-е та XXI-е століття – це час активної аббревіації. Цей спосіб словотворення є досить новим, але стає наразі одним з найбільш розповсюджених способів творення номінативних одиниць.

Абревіатури є поширеними у всіх мовах світу і набули статусу мовної універсалізації. Дослідники відзначають, що "у першій третині XX століття, приблизно в одні та ті самі роки, у мовах Європи стався такий собі "аббревіатурний вибух" [1], і "в наш час на початку XXI століття аббревіація посідає все більш міцні позиції..." [2]. Абревіатури застосовуються практично у всіх сферах суспільного життя: політичній, економічній, соціальній, військовій, науковій, технічній та інших.

Абревіація була і залишається предметом лінгвістичних досліджень в Україні та за кордоном. Значний внесок у розвиток теорії аббревіації зробили роботи наступних мовознавців: К. Sunden, G. Stern, H. Marchand, M. Сегаль, Є. П. Волошина, В. В. Борисова, Є. А. Дюжева та ін. – з англійської мови, G. Bellmann, A. Buchner, К. В. Манерова, А. Ю. Куткіна та ін. – з німецької мови, A. Carrelli, К. Н. Подрезова, К. Н. Редозубова, А. П. Шаповалова та ін. – з французької мови.

Метою статті є опис основних видів аббревіацій та їх використання у словотворенні французької мови.

Сам термін словотворення невід'ємно пов'язаний з поняттям слова. Лексика мови відображає реальну дійсність, зміни у розвитку суспільства, науки, техніки і т.п. Основне призначення кожної лексичної одиниці (далі – ЛО) – це функція найменування, номінації. Кожне нове явище, відкриття в області науки, винахід тих чи інших

машин, транспортних засобів, ліків, предметів домашнього вжитку – все це отримує свою назву, при цьому створюються нові слова та словосполучення, або використовуються колишні слова у новому значенні. Нові слова утворюються не тільки під впливом змін в оточуючій нас дійсності (екстралінгвістичні фактори), дуже часто вони утворюються під впливом внутрішньомовних факторів, як наприклад, службові слова та частки.

Для утворення нових ЛО у мові використовують різні способи словотворення. До основних та найбільш продуктивних способів відносяться наступні:

- **Суфіксація** – нова ЛО виникає у результаті додавання суфікса до певної основи: *probable-ment, bavard-age*.

- **Префіксація** – нова ЛО виникає у результаті додавання префікса до початкового слова: *inter-venir*.

- **Конверсія** – нове слово утворюється шляхом переходу початкової ЛО в іншу частину мови: *bleu – le bleu*.

- **Складання** – це спосіб утворення нової ЛО з двох окремих слів: *gratte-ciel, eau-de-vie*.

- **Абревіація** – спосіб словотворення на основі поєднання слів чи (рідше) одного слова шляхом скорочення початкових слів: *frigo, C.G.T., CEDEX*.

В цій статті буде розглянуте явище абревіації, як одне з найбільш розповсюджених та продуктивних способів словотворення в сучасній французькій мові. Для позначення скорочення слів у французькій лінгвістиці використовується термін *l'abréviation*. В 1980 році le Dictionnaire du français contemporain Larousse визначає термін *l'abréviation* наступним чином: "Réduction d'un mot à une suite plus courte d'éléments (premières syllabes), ou réduction d'un composé à ses initiales: "Métro", "S.N.C.F.", "S.M.I.C." sont des abréviations de "chemins de fer métropolitain", de "Société nationale des chemins de fer français", "salaire minimum interprofessionnel de croissance" [4:7].

У французькій мові дуже поширеним є скорочення слів, насамперед іменників, причому це скорочення відбувається різними

способами. У сучасній французькій мові зазвичай виділяють три основних способи скорочення слів:

- **усічення** (франц. термін "*troncation*");
- утворення **ініціалізмів** (франц. "*siglaison*");
- **композитні абрєвіатури** (франц. "*télescope*").

Термін "*troncation*" визначається так: "Procédé d'abrègement consistant à supprimer une ou plusieurs syllabes à initiale ou, plus souvent, à la finale d'un mot (par exemple *pitaine* pour "capitaine", *prolo* pour "prolétaire") [6]. Усічення може бути двох видів: **апокопа** (відсікання кінцевого елемента слова) та **афєреза** (відсікання початкового елемента слова). За ступенем продуктивності лідирує апокопа. Характерною особливістю цього способу словотворення є те, що скорочення тут відбувається не по морфологічному принципу, так як воно не пов'язане з морфологічною межею слова. Більше того, складається таке враження, що мова свідомо уникає морфологічного членування слова і в більшості випадків межа скорочення пролягає всередині кореня слова, наприклад *expo* (*exposition*). Скорочення зазнають як багатоскладові слова *prof* (*professeur*), *sana* (*sanatorium*), *télé* (*télévision*), так і будь-які довгі слова *dico* (*dictionnaire*), *labo* (*laboratoire*), *trado* (*traduction*), *promo* (*promotion*). Набагато рідше зустрічається афєреза: *bus* (*autobus*), *car* (*autocar*), *pitaine* (*capitaine*). Найбільшу кількість усічень зустрічаємо у вузькопрофесійній лексиці та аргю.

Термін "*siglaison*" трактується наступним чином: "On appelle *sigle* la lettre initiale ou le groupe de lettres initiales constituant l'abréviation de certains mots... Les sigles peuvent entrer en composition avec des chiffres: II CV (II chevaux-vapeur)" [5: 84]. Ініціалізація – це один з ранніх способів словотворення: наприклад французька мова запозичила ініціальні слова з латини: NB – *nota bene*, P.S. – *post scriptum*. В період середньовіччя з'явилися і власні скорочення: S.M. – *Sa Majesté*, S.A.R. – *Son Altesse Royale*. За способом вимови у процесі мовлення ініціальні слова поділяються на два види:

- перші вимовляються як алфавітні назви початкових літер слів, наприклад: DCA [desea] "*Défence contre avion*", C.G.T. [seg ete] "*Confédération Générale du Travail*", CM₁ [seem] "*Cours moyen₁*";

- другі вимовляються разом: "ONU" [ɔ ny] "*Organisation du Traité de l'Atlantique Nord*"; CEDEX [sedeks] "*Courier d'entreprise à distribution exceptionnelle*"

Одні ініціальні слова зрозумілі лише вузькому колу осіб, наприклад: le D. A. L. F. (*Diplôme Approfondi de Langue Française*), la C. I. S. L. (*Confédération Internationale des Syndicats Libres*). Інші вживаються усюди, особливо у засобах масової комунікації, такі як O. N. U. (*Organisation des Nations Unies*), R. P. R. (*Rassemblement Pour la République*), P. S. (*Parti Socialiste*). В ХХ ст. прийшла мода скорочувати імена відомих людей, які знаходилися завжди у центрі уваги. Наприклад, кіноактриси Бріджіт Бардо і Клаудія Кардінале постійно йменувалися як В. В. (*Brigitte Bardot*) і С. С. (*Claudia Cardinale*). Також назавжди ввійшли в обіг такі терміни як С. V. (*curriculum vitae*), S. D. F. (*Sans domicile fixe*) та ін.

Скорочення зазнають не тільки окремі слова, а й словосполучення. В цьому випадку вже дійсно можна говорити про утворення нових слів. Одним з засобів скорочення словосполучень є складання початкових складів, які входять в склад цих окремих слів, або як її називають **комполитна аббревіація** (*le télescopage*). Сам термін "télescopage" визначається так: "c'est la formation des mots à l'aide de l'abrègement des syllables d'un ou de plusieurs mots dont ils sont composés: *positron* = *positif* + *électron*. On voit des mots télescopes dans les textes de tous les styles" [5: 67]. Як приклад телескопізмів можна навести такі: *boul Mich* – Boulevard St. Michel (відомий бульвар у Латинському кварталі Парижа, де зосереджені вищі навчальні заклади та живуть студенти), *sous-off m* – sous-officier (унтер-офіцер); та більш нові: *Vel d'Hiv* (Vélodrome d'Hiver – звичне місце для зборів та зібрань), *bataf* (bataillon d'Afrique).

Структура подібних аббревіатур може бути різною:

1) початковий елемент першого слова + друге слово: piéton + route = *piétoroute*;

2) початкові елементи першого та другого слів: *Vélodrome d'Hiver* = *Vel d'Hiv*;

3) початковий елемент першого слова та кінцевий елемент другого слова: *stagnation + inflation = stagflation*.

Однак "складові елементи абревіатур не мають свого власного значення. Вони є довільним усіченням компонентів початкового словосполучення" [3: 20], тобто елементи композитної абревіатури можуть мати лексичне значення лише в складі абревіатури, але ніяк не окремо від неї.

Процеси інтернаціоналізації та глобалізації привели до утворення великої кількості своєрідних найменувань об'єктів, понять та концептів одночасно з підвищеними вимогами до мовної економії, внаслідок чого утворився значний пласт скороченої лексики. Зацікавленість до створення абревіатур у французькій мові та до особливостей їх застосування у різних типах та жанрах мови обумовлений тим, що абревіація стає одним з словотворчих способів, які відповідають прагматичним завданням сьогодення. Створені абревіатури вживаються у практично всіх стилях мовлення, починаючи від розмовного та закінчуючи офіційно-діловим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев Д.И. Аббревиация в русском языке: дис. д-ра филол. наук / Д. И. Алексеев. – Куйбышев, 1977. – 442 с.

2. Косарева О. Г. Аббревиация в языке современной прессы: на материале французского, английского и русского языков: дис. канд. филол. наук / О. Г. Косарева. – Тверь, 2003. – 163 с.

3. Теркулов В. И. О природе композитной аббревиации / В. И. Теркулов. – 2008. – 20 с.

4. *Le Dictionnaire du français contemporain Larousse*. – Librairie Larousse, 1980. – 1263 с.

5. Doppagne A. *Majuscules, abréviations, symboles et sigles* / A. Doppagne. – Paris; Duculot, 1991. – 111 p.

6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>